

Zbirka se deli v dva velika dela, v »Sunčani dan«, ki mu sledi kratki »Epilog«, in v »Zvezdana noč«, zopet z epilogom; »Pesma mojih pesama« zaključuje zbirko.

Zvest svoji filozofiji, ki smo jo zgoraj očiteli, se popne pesnik lepega solnčnega dne na visoko brdo, pa se zagleda v prostranstvo in tone, tone v »Radosti«, dokler ne izgine v njej s celo osebnostjo.

Krasno opisuje pesnik oblake — biblijske kerubine, solnce in sence — najlepše arabeske, ptice, ki pijejo solnce kot pijanci vino, dokler omamljene ne padejo v travo. Zemlja pleše in pesnik — ubogi prašek na njej ž njo vred. Slabotni roki izteza po solncu; naložiti hoče namreč v grudi solnčnih žarkov, da jih shrani za bodočnost: pa se mu naenkrat zakrohota duša nad njegovim brezupnim početjem. Šele ko se pesnik popolnoma potopi v naravi, ko preneha takorekoč s svojim osebnim življenjem, nastopi ona čudovita »Radost«, ono razumevanje, kaj govori gozd, kaj pojo zvonovi, kaj mislijo ptice, cvetke, kamenje, kako žije in klije in snuje svetovje. Vse se ziblje, vse premika, vsa zemlja: vsi dalmatinski otoki »od Zadra do Kotora grada« so dvignili svoja sidra, tudi rodni pesnikov otok Hvar, in se napotili po Jadranskem, Jonskem in Sredozemskem morju »kroz uski Gibraltar« v širni ocean...

Pesnik položi uho na širno zemljo in posluša: čudna, čudna glasba odzvanja od nekod, »Radost i Život«. Toda tajne svetovja ne doume prej, dokler mu njegovi občutki kot jastrebi niso raznesli srca, en del v morje globoko, drugi do solca in zvezd, tretji na zemeljsko drevje; šele ko je pesnik ostal »bez svojega srca« in »svemir darovao njemu«, je dosegel svoj cilj. Neštivilno pesmi kroži med nebom in med zemljo, razume jih pa samo pesnik, ki ima dušo kot harfo z nebrojnimi strunami, dušo globoko kot morje, dušo divjo in strastno kot nevihta...

V »Zvezdni noči« se v pesnikovi duši dogaja sličen proces, kot smo ga opazili zgoraj. Prej je nebo zemlji pelo pesem, sedaj pa zemlja nebu. Pesnik pa zopet tone, tone, dokler ne utone v vsejmiru. Zvezde so pesniku kot zlata jabolka na košatem drevesu; iztegnil bi roko, pa utrgal eno tako jabolko, potresel bi drevo, pa bi se ta zlata jabolka, te zvezde usule s firmamenta... Toda ne more, nima moči. Naenkrat se začno gibati nebeški svetovi, veliki voz, rimska cesta, orion, planeti eden za drugim, in pesnik sam se jedva še blede zaveda, kako sedi na ladji — zemlji in jadra po razburkanem morju, boječ se, da se ne bi morje kam odlilo, da ne bi naenkrat zvezde zagrmelje nanj, preiščujoč ljudi, ki z drugih zvezd gledajo nanj, kot bo nekoč morebiti tudi on s kake druge zvezde gledal na zemljo, na svoj — grob... Toda kje je kraj, kaj je z dušo, življenjem po smrti? Pesniku sile vedno bolj pešajo, vedno manj se zaveda svoje osebnosti, dokler se ne potopi v neki čudni »Radosti«, plešoč z zvezdami, ki so ga povabila na raj. — Tako je pesnik nekako med nebom in zemljo; zvezdana noč, solnčni dan, jutranja zora, vse to je v njegovi duši, toda tajno, nedoumno: pesnik »nebu i zemlji se divi«...

Pesnika označujejo drzne slike, nenavadne metafore, prosta, skoro vseh tradicij osvobodjena oblika, mistično nadahnjena pesniška dikcija, ki jo pa žalibog

semintja motijo vprav mučna racionalistična »pojasnila«, in nemalo tudi ono primitivno »čudenje«, ki se semintja preliva v oboževanje narave. Vsekakor vrelo vino, novina, ki se bo še unesla... Ivan Mazovec.

Đuro Dimović, **Kraljević Marko**. Drama u četiri čina. Zagreb 1919. Izdanje Matice Hrvatske.

V dobah velikih narodnih pokretov in usodnih dogodkov se v književnosti opaža, da se pesniki radi potapljajo v zgodovino, se zamišljajo v prošlost svojega naroda, v duhu oživljajo velikih prednikov pomembne dogodke, čašo oblike napolnjujejo z nanovo oživilnim življenjem blestečih junakov in predstavljanjem dejanja in nehanja velikih časov. Srbohrvatski umetniki kaj radi zajemajo snov iz one slavne davne dobe, ki jo je otela pozabnosti ljudska pesem.

Največji srbski junak kraljević Marko je postal v ljudski pesmi idealizirana mitična osebnost, nekako vtelešenje plemenitega srbstva, a očituje poleg vseh junaških prednosti tudi čisto človeške slabosti; preliva solze, popiva, včasih se sam omaloveri in v gotovih opasnih trenutkih se izmota iz položaja na zviti, junaku nepristojen način. Da je postal Marko centralni tip, bo razlog v tem, ker je narod pod njegovim modrim in treznim vladanjem srečno in zadovoljno živel; Marko brani pravico, zakon in čast, služi cerkvi in narodnim običajem, išče človečanstvo in spoštovanje prednikov, ljubi prijatelje in druge, ščiti ženske in slabe in pomaga ubogim. Toda vse njegovo dejanje in nehanje, kot se nam razodeva v pesmi, je tako epično, tako raztegnjeno, tako nedramatično, da je težko iz te snovi napraviti dramo. To se tudi Dimoviću ni posrečilo, ampak je pričujoča »drama v četiri čina« dialogiziran epos, ki pa vsebuje skrite tragične koncepcije. Dejanje ne izhaja iz notranjosti, iz junakovega hotenja, ampak je čisto mehanski zunanje. Koliko več tragike je v še tako kratki lirični narodni pesmi, kjer ni navidez prav nič dejanja, a je vsak stih napisan s srčno krvjo — kot v teh štirih dejanjih, kjer nastopa nebroj oseb in so izrabljena vsa scenična sredstva, ki naj vplivajo na gledalca, kot je običajno v velikih romantičnih dramah. Poleg tega vplivajo na čitatelja tudi pogosto posejane sentence, čuvstvena razmišljanja, ki so nanašana na zunanje dogodke, kakor na str. 176:

Čudni jesu božji puti:  
za smrtnikom zvono zvoni,  
a za Markom urla bura —  
plače nebo, gora odgovara!  
Al ni muka ako nema,  
život — borba prazno snovidjenje,  
čežnja veza s javom, što je i ja sagledam moram,  
u bunaru, na kraj puta — nedohoda kada se probudim!/?  
... Mir moj opet ote, Marko: nema bića bez bola!

Skratka: pričujoče delo je nov dokaz, kako nevarno je epos pretvarjati v dramo, če se pri tem pisatelj ne poglobi dovolj v snov in ne poišče onih skritih tragičnih konfliktov, ki jih zastirajo zunanji dogodki.

Miran Jarc.

Avguštin Ujević: **Lelek sebra**. — Beograd. C. B. Cvijanović. MCMXX.

Heredijevski stih. Klasicizem. Tudi erotika spominja na staroitalijanske lirike. Značilno za Ujevićevo poezijo je sintetiziranje doživljajev. Sonet ne obdeluje